

№ 2456-XXI від 16.06.1992 р. / Вісник Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1992. – № 34. – Ст. 502.; **9.** Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища: Зб. законодавчих актів за станом на 20 вересня 2006 р. / Верховна Рада України: Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 200 с.; **10.** Андрейцев В.І. Екологія і закон: Екологічне законодавство України у 2-х кн. / В.І. Андрейцев. – К.: Хрінком Інтер, 1997. – Кн. 1. – 704 с.; **11.** Дьомкін В.О. Вступ до екологічної політики / В.О. Дьомкін. – К.: Тандем, 2000. – 194 с.; **12.** Костицький В.В. Екологія перехідного періоду: держава, право, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні). 2-ге вид. / В.В. Костицький – К.: Український інформаційно-правовий центр, 2001. – 390 с.

Oksana Derkach

The Normative and Legal Base of the Ecological Policy Regulation in Ukraine

The article deals with the overview of major laws in

УДК: 327 (477+571) „199”

**© Андрій Дмитрук
(м. Тернопіль)**

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО МІЖДЕРЖАВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У 90-Х РОКАХ ХХ СТ.

У статті автор аналізує основні напрями російсько-українського міждержавного співробітництва у 90-х роках ХХ ст. Дослідник наголошує, що саме тісна співпраця двох гілок влади обох держав сприяла активному розвитку відносин. У висновках автор зазначає, тодішній стан українсько-російських взаємин і наявна договірна база давали можливість значно повніше реалізувати потенціал та національні інтереси обох країн. Досягнення цієї мети вимагало інтенсивної співпраці на різних рівнях, подальшого зміцнення довіри і взаємної поваги, розширення дружніх зв'язків і контактів між громадянами обох держав, подолання перешкод на шляху всебічного і взаємовигідного співробітництва.

Ключові слова: Україна, Росія, відносини, міждержавне співробітництво.

Відправним моментом у процесі переходу зовнішньополітичної діяльності нашої країни на рейки самостійності і рівноправності у міжнародних стосунках стало визнання України державами світового співтовариства. На 1 січня 1993 р. республіку як незалежну державу офіційно визнали 132 країни, з них 106 встановили з Україною дипломатичні стосунки. З листопада 1990 до січня 1993 р. українська дипломатія уклала 35 міжнародних і 88 міжурядових угод на двосторонній основі. Ці дані свідчать про те, що із розпадом СРСР Україна стала повноправним учасником зовнішньополітичної діяльності.

Цілком зрозуміло, що Україна не може залишатися осторонь від цих загальносвітових процесів, хоча їй необхідно вирішувати власні завдання, пов'язані із реорганізацією її господарства та інфраструктур, а також із серйозними перетвореннями у суспільному житті.

the sphere of ecology. The article lets the reader to make his own opinion about the direction of the main part of the national ecological legislation norms to extenuation of ecological risks and both human and non-human influence on environment. The author shows the situation that exists in the system of ecological legislation nowadays and pays attention that it has changed to better during the years of Ukrainian independence. But still there a lot of things to do to make Ukrainian legislation in the sphere of environmental protection better. State legislative and executive powers must pay attention to the environmental problems of our country to be solved and must do their best to improve the ecological legislative system.

Key words: ecological policy, environmental protection, law, executive power, legislative power, ecological legislative system, legislative norms, political aspects.

Невід'ємною частиною українсько-російського співробітництва на найвищому рівні була співпраця між парламентами та урядами обох країн, створюючи на їх базі різні міжурядові та міжпарламентські групи та комітети. Тісна співпраця двох гілок влади обох держав сприяла активному розвитку відносин, напрацюванню нормативно-правового багажу та його ратифікації.

У даній статті автор поставив собі за мету розглянути основні напрями російсько-українського міждержавного співробітництва у 90-х роках ХХ ст.

Так, двостороння співпраця між Урядами двох країн була започаткована „Протоколом про співробітництво і координацію діяльності між Міністерством закордонних справ Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки і Міністерством закордонних справ України” 30 жовтня 1991 р. Протокол складався із преамбули та 10 статей. Зокрема, в статті 2 говорилося, що „сторони будуть підтримувати робочі контакти між відповідними підрозділами обох країн та при необхідності створювати робочі групи з питань, котрі мають спільні інтереси” [15]. Досить актуальними були 3 – 5 статті цього протоколу. У них сторони зафіксували, що будуть „інформувати один одного про свою діяльність, а також обмінюватися інформацією про діяльність парламентів, урядів України і РРФСР” (ст. 3), будуть допомагати в „швидшому відкритті Уповноважених представництв в обох країнах та створення відповідних умов для їх роботи” (ст. 4), проведуть „консультації з питань відкриття інформаційних представництв в обох державах” (ст. 5) [15]. Таким чином, підписаний протокол започаткував співпрацю між обома Міністерствами, створив відповідну інформативну

базу та деякою мірою започаткував процес створення дипломатичних структур.

Важливим документом у становленні двосторонньої співпраці між Україною та Росією на початковому етапі було підписання 14 лютого 1992 р. „Протоколу про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Російською Федерацією”. У протоколі зазначалося, що Російська Федерація та Україна на основі положень міжнародних актів домовились про встановлення дипломатичних відносин та про обмін дипломатичними представництвами на рівні посольств [14]. Отже, підписання цього протоколу підтвердило, що обидві держави прагнуть розвивати взаємовигідні відносини, створюючи та удосконалюючи тим самим правову базу і відповідні установи.

Значною мірою налагодженню відносин 1992 р. сприяла трестороння зустріч на рівні Президентів, Голів Верховних Рад та Прем'єр-міністрів двох держав у Дагомисі. У результаті дводенних переговорів була підписана „Угода між Російською Федерацією і Україною про подальший розвиток міждержавних відносин”. Дана Угода охоплювала широкий спектр взаємин між Україною та Росією: політичні, міжнаціональні та військові, економічні та територіальні тощо. Фактично Угода стала другим після підписаного Договору 19 листопада 1990 р. нормативно-правовим документом, котрий регулював відносини загалом [16, с. 83–86; 17, с.82–83].

Активна співпраця спостерігалася і між міністерствами двох держав. Зокрема, керівники Служби Безпеки України і Міністерства держбезпеки Російської Федерації Є. Марчук і В. Баранніков 20 липня 1992 р. підписали Домовленість про співробітництво і взаємодію між відомствами двох держав. У ній окреслили напрямки співробітництва, спільні дії, напрямки активізації відносин у цій галузі.

У ході двосторонньої співпраці між обома державами виникла потреба регулювання консульських відносин. Зокрема, 3 серпня підписано „Договір між Урядом Російської Федерації і Урядом України про реалізацію прав на закордонну власність колишнього СРСР для дипломатичних консульських і торгових представництв”, „Меморандум про взаєморозуміння з питань консульських відносин між Російською Федерацією та Україною”. У результаті підписання визначено умови роботи консульських посадових осіб та їх привілеї (ст. 2), а також обговорено питання кількості, місця знаходження консульських закладів (ст. 3) [8, с. 97–98].

Таким чином, внаслідок підписання двох документів активізувалася тісна співпраця між Міністерствами закордонних справ обох країн зі всім комплексом питань, що пов'язані із цією сферою співробітництва. Так, 25-26 серпня 1992 р. у Києві відбулася нарада спільної комісії Міністерства закордонних справ Росії та України, де обговорювалися питання, пов'язані з розподілом колишньої власності СРСР за кордоном [9].

Як бачимо, співпраця між обома державами у 1992 р.

значною мірою торкалася питання дипломатичних та консульських відносин. Проводячи активну двосторонню співпрацю, дві держави потребували відповідної правової бази в цьому напрямі, що і привело до підписання вище наведених договорів.

Підписання договорів у 1992 р. поступово наближало дві держави до підписання певного всеохоплюючого документу, який би регулював двосторонні відносини у дипломатичній галузі. Усвідомлення того факту обома державами призвело до того, що 15 січня 1993 р. в результаті переговорів між делегаціями України, до якої увійшли прем'єр-міністр Л.Кучма, віце-прем'єри І.Юхновський і В.Євтухов, міністр закордонних справ А.Зленко, міністр оборони К.Морозов, а з російської сторони прем'єр-міністр В.Черномірдин, віце-прем'єр Г. Хижа, міністр зовнішньоекономічних зв'язків С.Глазєв, міністр оборони П.Грачов підписали „Консульську конвенцію між Російською Федерацією та Україною”. Угода складалася із шести розділів та 49 статей. Розділ II конвенції стосувався питань відкриття консульських установ, призначення глав консульських установ і консульських посадових осіб, термінів виконання своїх зобов'язань, громадянство. У розділі III розкривались функції консульств та їх працівників, а IV розділ стосувався привілеїв, імунітету консульських посадових осіб. V розділ розкривав законодавче право держави, в якій вони перебувають, останній VI розділ фіксував умови ратифікації, денонсації та пролонгації цієї конвенції [6, с. 157–178]. Таким чином, із підписанням конвенції міждержавні відносини вийшли на якісно новий рівень.

Активна співпраця в цей період спостерігалася і між парламентськими фракціями. Зокрема, у посольстві України та Росії 19 лютого 1993 р. відбулася зустріч керівників парламентських фракцій народних депутатів двох країн. На зустрічі велася мова про взаємодію законодавчих органів обох держав стосовно налагодження нормальних економічних і політичних взаємовідносин Росії та України. З української сторони у розмові брали участь депутати А.Матвієнко, А.Воробйов, В.Філенко. Російську сторону представляли С.Ковальов, І.Рибкін, В.Новиков і С.Бабурін [10].

Співпрацю, яка була започаткована між парламентськими фракціями, активно продовжили і Голови парламентів. Зокрема, 18 березня 1993 р. відбулася зустріч українського і російського Голів. І.Плющ та Р.Хасбулатов підписали спільне комюніке, котре стосувалося двосторонніх міждержавних відносин, де були окреслені основні напрямки співпраці та шляхи їх активізації [5].

Продовжуючи активну співпрацю, тодішній Посол України в Російській Федерації В. Крижанівський у січні 1994 р. зустрівся з керівниками Державної Думи і Федеральних зборів Росії. У ході зустрічі було обговорено проблеми українсько-російських відносин, а також запропоновано українською стороною тезу про організацію роботи двосторонньої міжпарламентської групи.

Розвиваючи тісну лінію співпраці, 27 липня 1994 р. із Москви повернулася делегація парламенту України, яку очолював Голова Верховної Ради О.Мороз. Глава делегації мав зустріч із керівником уряду Російської Федерації В.Черномірдіним. Бесіда охопила різні аспекти співробітництва двох держав і, насамперед, проблеми торгово-економічних зв'язків. О.Мороз зустрівся з Головою Ради Федерації – верхньої палати російського парламенту В. Шумейком і виступив перед депутатами. Під час зустрічі відбулась також бесіда з Головою Держдуми – нижньої палати парламенту РФ І.Рибкіним. Обговорювались різні питання міждержавних відносин, у тому числі і контактів парламентарів України і Росії [12]. Під час зустрічі було домовлено активізувати міжпарламентські зв'язки, укласти Договір про міжпарламентське співробітництво між Верховною Радою України і Федеральними Зборами Російської Федерації, створити двосторонню комісію на чолі із заступниками керівників найвищих органів законодавчої влади [4, с.346–348].

Отже, 1993–1994 рр. стали роками активної співпраці між Головами урядів та парламентів. Це сприяло створенню численних міжурядових комісій з різного кола питань.

10 січня 1995 р. ухвалена постанова Голови Верховної Ради України „Про склад групи народних депутатів України по міжпарламентських зв'язках із Російською Федерацією”. Це, значною мірою, сприяло інтенсифікації міжпарламентських відносин. Така політична структура створена в обох країнах, засвідчувала сталу зацікавленість політичної влади обох держав у розвитку політичного діалогу з метою узгодження позицій України та Росії з широкого кола питань співробітництва

18 квітня 1995 р. в Кремлі відбулася зустріч в.о. прем'єр-міністра України Є.Марчука з Головою Держдуми Росії І.Рибкіним та В.Черномірдіним. На зустрічі обговорювалась ситуація, що виникла навколо Криму. Була підтримана думка про те, що Крим ніколи не стане яблуком розбрату між Україною та Росією, а тим більше причиною для якихось конфліктів у відносинах.

26–27 липня 1996 р. відбувся дводенний офіційний візит в Україну делегації Держдуми Російської Федерації на чолі з її Головою Г.Селезньовим. За результатами офіційного візиту в Україну російської делегації Г.Селезньовим та О.Морозом прийнято спільне комюніке. Під час обговорення сторони підтримали необхідність поглиблення міжпарламентського співробітництва та постійних прямих контактів. Сторони дійшли згоди про проведення в березні-квітні зустрічі керівників міжпарламентських депутатських груп двох держав для вироблення плану обміну делегаціями і тематики наступних спільних засідань. Делегації дали високу оцінку зустрічам і переговорам, котрі стали важливим етапом розвитку поглиблення міжпарламентського співробітництва [1].

Намагаючись не відставати від активної співпраці парламентарів двох країн, у серпні відбувся дводенний робочий візит Міністра закордонних справ України Г.Удовенка в Росію. Керівник українського зовнішньополітичного відомства провів переговори з Прем'єр-міністром Російської Федерації В.Черномірдіним, міністром закордонних справ Є. Примаковим, секретарем Ради Безпеки О.Лебедем, помічником Президента РФ Д.Рюриковим. У ході зустрічі Україна заявила про пріоритетність своїх відносин з Росією винятково на основі взаєморозуміння, поваги, невтручання у внутрішні справи один одного. Були висловлені наміри в рамках урядової комісії створити підкомісію з прикордонних питань, прискорити процес делімітації державного кордону між Росією та Україною [11].

18 серпня 1996 р. у Москві відбувся перший раунд переговорів змішаної українсько-російської підкомісії з прикордонних питань. Підкомісію очолювали заступник міністра закордонних справ К.Грищенко і перший заступник міністра закордонних справ РФ. Під час переговорів сторони розглянули питання делімітації українсько-російського державного кордону, а також проекти договорів про статус Азовського моря та Керченської протоки, розмежування континентального шельфу Чорного моря.

Продовжуючи постійний політичний діалог на високому рівні, 16 квітня 1997 р. відбулася зустріч міністра закордонних справ Російської Федерації Є.Примакова з міністром закордонних справ України Г.Удовенком. У результаті переговорів було підписано важливі документи про безвізові поїздки громадян Російської Федерації та України. Підписання такого документу між двома державами полегшило перетин кордону, насамперед, простим громадянам, адже тісні родинні зв'язки, мовна та етнічна близькість, зв'язок малого та середнього бізнесу вимагав вирішення цієї проблеми.

У травні цього ж року відбулося ряд засідань змішаної українсько-російської комісії для остаточної підготовки до підписання пакету документів з розподілу Чорноморського флоту та щодо „Договору про дружбу, співробітництво та партнерство”. Крім того, в Україну в травні 1997 р. відбулося декілька візитів В. Черномірдіна з метою контролю ходу роботи змішаної комісії та підготовки державного візиту в Україну Президента Російської Федерації Б.Єльцина. У результаті такої клопіткої роботи підписані остаточні угоди щодо розподілу Чорноморського флоту та підписаний широкомасштабний політичний „Договір про дружбу, співробітництво та партнерство” 31 травня 1997 р. між двома державами.

Варто зазначити, що підписання Договору сприяло активізації подальших зустрічей і на міжурядовому рівні. Зокрема, перебуваючи в Москві, прем'єр-міністр України В.Пустовойтенко 16 вересня 1997 р. зустрівся із своїм колегою В.Черномірдіним. Під час розмови йшлося про наповнення реальними справами

недавно підписаного повномасштабного політичного договору між обома державами, створення правової бази двосторонніх відносин. Відбулася розширена зустріч урядових делегацій, де В. Черномірдин заявив, що обидві сторони відкриті для конструктивного та ефективного співробітництва. Два прем'єри підтвердили необхідність розвитку скоординованої діяльності щодо реалізації положень основних напрямків довгострокового економічного і науково-технічного співробітництва Російської Федерації та України на 1997–2000 роки та на період до 2005 року, а також те, що до середини січня наступного року, коли планується візит Президента України до Москви, цей документ має одержати конкретне наповнення [3].

Таким чином, можна було побачити, що із підписанням повномасштабного Договору двосторонні відносини отримали новий поштовх, а тому активні зустрічі, які відбувалися після його підписання є яскравим доказом цього.

До активної співпраці стосовно ратифікації Договору залучилися і парламентарі обох держав. З 1 по 3 грудня 1997 р. з офіційним візитом у Росію прибула делегація Верховної Ради України, на чолі з її Головою О.Морозом. У ході зустрічі депутатів Верховної Ради в Державній Думі були розглянуті питання ратифікації парламентами двох країн Договору про дружбу, співробітництво та партнерство між Україною і Російською Федерацією. Делегація українських парламентарів була прийнята Головою Уряду РФ В.Черномірдиним і мером Москви Ю.Лужковим, де обговорювались актуальні питання.

Співпраця 1998 р. розпочалася із того, що 14 січня 1998 р. Верховна Рада України ратифікувала Договір про дружбу, співробітництво та партнерство між Україною та Російською Федерацією, підписаний 31 травня 1997 року. Ця ратифікація позитивно була оцінена з російської сторони. Зокрема, прес-секретар Президента РФ С.Ястржемський заявив, що Б.Єльцин висловив задоволення і вітає переконливу ратифікацію Верховною Радою України широкомасштабного договору.

Виходячи із попередніх домовленостей, 27 лютого 1998 р. на базі Договору про дружбу, співробітництво та партнерство між Україною та Російською Федерацією було підписано програму економічного співробітництва на 1998–2007 рр., над якою працювало близько 150 відомств обох країн. З метою координації дій з реалізації Програми економічного співробітництва України та РФ на 1998–2007 рр. створено координаційну раду, національні частини якої очолюють заступники глав держав.

До основних функцій Координаційної ради належали: координація діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, заслуховування на їх засіданні звітів керівників груп або окремих виконавців щодо поетапного виконання відповідних заходів та підготовка проектів міжнародних та міждержавних угод, передбачених Програмою.

Затверджений план заходів до Програми економічного співробітництва між Україною та Російською Федерацією практично охоплював всі сфери економічної діяльності двох держав. У реалізації Програми економічного співробітництва брали участь від кожної із сторін понад 50 міністерств і відомств, численні організації, регіони, адміністративні області та господарюючі суб'єкти. Для організації та контролю виконання Програми в рамках Координаційної ради створено 8 робочих груп з окремих напрямків співробітництва.

З метою виконання заходів до Програми підготовлено і підписано 66 міждержавних, міжурядових і міжвідомчих угод, основними з яких є такі: Про заохочення та взаємний захист інвестицій; Про співробітництво у банківській сфері; Програма міжрегіонального та прикордонного співробітництва України та Російської Федерації на 2001–2007 роки [13, с. 214–224].

Як бачимо, дієва база Договору зумовила підписати вище наведений Договір та Програму економічного співробітництва. Залучення великої кількості різновекторних груп, міністерств, організацій, регіонів та інших видів господарюючих суб'єктів засвідчили важливість підписання таких домовленостей.

Таким чином, як ми бачимо, 1997 і 1998 рр. були надзвичайно плідними для парламентарів та урядів обох країн. Велика кількість офіційних зустрічей призвела до вироблення, впровадження відповідних договорів, які мали на меті розвивати в конструктивному руслі взаємовигідні відносини між двома державами. У першу чергу ця заслуга належить підписаному Договору про „Дружбу, співробітництво та партнерство” між Україною та Російською Федерацією від 31 травня 1997 р.

Російсько-українська співпраця 1999 р. розпочалася у контексті міжнародного співробітництва. Зокрема 22–24 січня 1999 р. у м. Київ відбулася зустріч делегації Федеральних Зборів РФ, в складі якої були члени Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ). Делегацію очолював депутат Державної Думи РФ С.А.Глоток. Російські парламентарі зустрілися з керівниками Верховної Ради України, зокрема з Головою Верховної Ради О.М.Ткаченком та його заступником А.І.Мартинюком. Мета зустрічі – вияснити позиції сторін для подальшого розгляду питання на сесії ПАРЄ про економічну ситуацію в Україні та Росії. Аналізуючи зустріч, слід зауважити, що спектр українсько-російських відносин неабияк цікавив і міжнародне товариство, адже дві держави були і залишаються складовими економічного процесу, що відбувається у сучасному світі.

Плідним виявився робочий візит в Україну Голови Уряду РФ С.В.Степашина. Глава Уряду Росії провів бесіду з Президентом України Л.Д.Кучмою і Головою Верховної Ради України О.М.Ткаченком. Особлива увага була приділена найгострішим питанням двосторонніх відносин – фінансовим і торгово-

економічним. Під керівництвом прем'єр-міністра В.Пустовойтенка відбулося п'яте засідання змішаної Українсько-російської комісії з співробітництва. С.В.Степашин і В.П.Пустовойтенко домовились про щомісячні контакти між Головами урядів України та Росії. У контексті зустрічі відбулись переговори з нормалізації відносин між Республікою Молдова і Придністров'ям в якій взяли участь Голова Уряду РФ С.В.Степашин, Президент України Л.Д.Кучма, Президент Республіки Молдова П.К.Лучинський, керівник Придністров'я І.М.Смирнов та представник діючого голови ОБСЄ К.Ейде, які підписали спільну заяву про нормалізацію відносин. У ході зустрічі обидва прем'єр-міністри неодноразово підкресливали, що Україна і Росія – стратегічні партнери і саме з такого розуміння вони будують свої відносини [2].

2000 рік став роком подальшого співробітництва. Бажання обома сторонами активно розвивати відносини та підвести певні підсумки десятирічної співпраці вимагали переговорів та зустрічей. Так, 25 січня на зустрічі в Кремлі секретаря Ради безпеки РФ С.Іванова і секретаря Ради національної безпеки й оборони Є.Марчука було обговорено широке коло питань з українсько-російського співробітництва, взаємної і міжнародної безпеки. Відзначено, що відносини між Україною та Росією повинні стати одним із визначальних факторів у Європі [7]. Активізації співробітництва сприяли і зустрічі Глав урядів обох країн. 22 лютого 2000 р. у м. Київ пройшло засідання українсько-російських міжурядових груп. Для участі в засіданні до столиці України з робочим візитом прибув перший віце-прем'єр міністр РФ М.Касьянов. Під час зустрічі було розглянуто деякі аспекти паливно-енергетичного комплексу. Серед зовнішньополітичних напрямків порушувалося питання розмежування українсько-російського кордону. Російський віце-прем'єр міністр провів також переговори віч-на-віч із прем'єр-міністром України [18].

Отже, головним фактором розбудови двосторонніх відносин був постійний і конструктивний політичний діалог на найвищому рівні. Інтенсивні та плідні взаємини глав наших держав, рад, урядів зумовили динамізм діалогу та робочих стосунків на всіх рівнях, зокрема, між багатьма міністерствами та відомствами, керівниками регіонів обох країн, провідними підприємствами. За інформацією газети „Урядовий кур'єр” на 1999 р. між Україною і Росією діяли 150 угод міждержавного і міжурядового рівня. До цього варто додати угоди міжвідомчого, регіонального рівня, а також документи, що укладені між окремими підприємствами, організаціями, об'єднаннями, фірмами, навчальними закладами.

Таким чином, тодішній стан українсько-російських взаємин і наявна договірна база давали можливість значно повніше реалізувати потенціал та національні інтереси обох країн. Досягнення цієї мети вимагало інтенсивної співпраці на різних рівнях, подальшого зміцнення довіри і взаємної поваги, розширення

дружніх зв'язків і контактів між громадянами обох держав, подолання перешкод на шляху всебічного і взаємовигідного співробітництва.

Джерела та література:

1. Держдума з Селезньовим в Україні. Обговоримо // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 144–145. – 3 серпня. – С. 1–2;
2. Добросусідський діалог // Урядовий кур'єр – 1999. – № 132. – 17 липня. – С. 1–2;
3. Знову в Білому домі // Урядовий кур'єр – 1997. – № 172–173. – 18 вересня. – С. 1–2;
4. Коммюнике о переговорах парламентских делегаций Российской Федерации и Украины / Россия–Украина. 1990–2000. Документы и материалы. Книга 1. 1990–1995. – М. : Международные отношения, 2001. – С. 346–348;
5. Коммюнике про переговори парламентських делегацій Російської Федерації і України // Голос України. – 1993. – № 52. – 20 травня. – С. 1;
6. Консульская конвенция между Российской Федерацией и Украиной / Россия–Украина. 1990–2000. Документы и материалы. Книга 1. 1990–1995. – М. : Международные отношения, 2001. – С. 157–178;
7. Курс стратегічного партнерства // Урядовий кур'єр – 2000. – № 14. – 26 січня. – С. 2;
8. Меморандум о взаимопонимании по вопросам консульских отношений между Российской Федерацией и Украиной / Россия–Украина. 1990–2000. Документы и материалы. Книга 1. 1990–1995. – М. : Международные отношения, 2001. – С. 97–98;
9. МЗС України і Росії на переговорах // Урядовий кур'єр – 1992. – № 36. – 4 вересня. – С. 1;
10. Не обошлось без амбиций // Голос Украины. – 1993. – № 33. – 20 февраля. – С. 1;
11. Новини у номері // Урядовий кур'єр. – 1997. – № 38–39. – 1 березня. – С. 1;
12. Переговори О. Мороза у Москві // Урядовий кур'єр – 1994. – № 116–117. – 28 липня. – С. 1;
13. Программа экономического сотрудничества между Российской Федерацией и Украиной на 1998–2007 гг. / Россия – Украина. 1990–2000. Документы и материалы. Книга 2. 1996–2000. – М. : Международные отношения, 2001. – С. 214–224;
14. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Російською Федерацією / Історико-архівне управління МЗС України. – Ф. Міжнародні відносини. – Договір № 79а – 1 арк;
15. Протокол про співробітництво і координацію діяльності між Міністерством закордонних справ України і Міністерством закордонних справ Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_6c/pg_gdgtsk.htm;
16. Соглашение между Российской Федерацией и Украиной о дальнейшем развитии межгосударственных отношений / Россия–Украина. 1990–2000. Документы и материалы. Книга 1. 1990–1995. – М. : Международные отношения, 2001. – С. 83–86;
17. Соглашение о российско-украинских переговорах в г. Дагомысе / Россия–Украина. 1990–2000. Документы и материалы. Книга 1. 1990–1995. – М. : Международные отношения, 2001. – С. 82–83;
18. Україна – Росія: нові аспекти співпраці // Урядовий кур'єр – 2000. – № 34. – 23 лютого. – С. 1.

Andriy Dmytruk

Directions of Russian-Ukrainian Cooperation in 1990s

The article investigates major trends of Russian-Ukrainian interstate cooperation in 1990s. The researcher points out that the close cooperation of the two branches of power of both countries contributed much to relations development. The author notes that the state of Ukrainian-Russian relations and the existing treaty rules give a possibility to fully realize the potential and national interests of both

УДК: 327(477)

countries. To achieve this goal will require intensive cooperation at various levels to further strengthen trust and mutual respect, expansion of friendly relations and contacts between the citizens of both countries to overcome obstacles to a comprehensive and mutually beneficial cooperation.

Key words: Ukraine, Russia, relations, interstate cooperation.

© Оксана Добжанська
(м. Чернівці)

РЕАКЦІЯ УКРАЇНИ НА ПРОЕКТ ЄС СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО

Авторка досліджує реакцію України на проект Євросоюзу Східне партнерство. У статті розглядається ставлення країни до ініціативи ще до її офіційного затвердження та після саміту Євросоюзу в Празі. Авторка висвітлює офіційну позицію України, загальну картину сприйняття даного проекту як високопосадовцями, так і пресою та громадянами України. Україна позитивно сприйняла нову ініціативу Євросоюзу та бачить Східне партнерство як необхідний чинник на шляху до приєднання до ЄС. Проте, така можливість не передбачена програмою Східне партнерство. Деякі політологи вважають, що участь України в цій програмі є кроком назад.

Ключові слова: інтеграція, країни-партнери, Східне партнерство.

Ініціаторами запровадження політики Східного партнерства виступили Польща і Швеція, котрі у травні 2008 р. запропонували поглиблення взаємин із східними сусідами, охопленими Європейською політикою сусідства. Саме представники цих країн презентували Проект Східного партнерства у травні 2009 р. Однак, слід розуміти, що на формування проекту вплинули дії багатьох членів Євросоюзу. На потребу інтенсифікації стосунків із східними сусідами постійно звертали увагу країни Вишеградської четвірки – Польща, Словаччина, Угорщина і Чехія, висуваючи конкретні пропозиції у цьому плані. Подібну позицію займали також колишні радянські республіки Литва, Латвія і Естонія. Під час свого головування в ЄС у першій половині 2006 р. Австрія запропонувала будувати спільну енергетичну політику на засадах діалогу з Україною та Білоруссю як транзитними державами енергоносіїв. Німеччина, головуючи в ЄС у першому півріччі 2007 р., виступила з пропозицією поглиблення Європейської політики сусідства. В ній передбачалася „широка позиція поглиблення стосунків” з сусідніми державами, тобто з країнами, охопленими ЄПС, що уможливило б Євросоюзіві укладання з ними конкретних угод, передусім економічної співпраці. Виразом зміненого підходу Євросоюзу до політики сусідства стало ухвалення в грудні 2007 р. Європейською радою польсько-литовської пропозиції розвитку південно-східного виміру ЄПС не лише в рамках двосторонніх взаємин, але й багатосторонніх.

Проект був покликаний окреслити нову політику ЄС щодо країн Східної Європи. До Східного партнерства запросили Азербайджан, Білорусь, Вірменію, Грузію, Молдову і Україну. Східне партнерство - це по суті і план дій, і домашнє завдання, і програма ЄС для країн, які прагнуть членства в Євросоюзі.

Програма Східне партнерство офіційно затверджене Європейською Радою 19-20 березня 2009 р. та введена в дію на саміті Євросоюзу за участю керівників держав-адресатів 7 травня в Празі. Україна є однією з держав, на які спрямована дана програма. Цікавим було дослідити реакцію України на такі події та розглянути сприйняття нашою державою подій, які безпосередньо її торкаються.

Як же відреагувала Україна на події березня-травня 2009 р.? Для нас важливо дізнатися офіційну позицію України щодо програми Східного партнерства. Метою даної статті є дослідити реакцію України на Східне партнерство. Нас цікавить думка високопосадовців та політологів, позиція яких не завжди співпадала з офіційною проголошеною позицією України. На ключові запитання: „Що отримає Україна від Східного партнерства? Чи потрібно це Україні?”, - відповіді звучали різні. Розмови про позитивні та негативні сторони програми почали точитися ще задовго до її офіційного затвердження.

Так 24 березня 2009 р. заступник глави Секретаріату Президента Андрій Гончарук, коментуючи зовнішньополітичну ініціативу Євросоюзу заявив, що Україна вітає і готова підтримати та в прагматичний спосіб використовувати елементи Східного партнерства настільки, наскільки це сприятиме досягненню цілей інтеграції України в ЄС.

Позиція, яку Президент Віктор Ющенко доводив до відома європейських партнерів, ґрунтувалася на аналізі як позитивних з точки зору України елементів Східного партнерства, так і закладених в ініціативу підходів, що викликають стурбованість.

Декларація Європейської Ради, ухвалена на додаток до висновків від 19-20 березня, вносила до концепції Східного партнерства деякі корективи, що свідчили про певне послаблення її амбітності. Передусім це стосується мети Східного партнерства. На відміну від пропозицій Європейської Комісії від 3 грудня 2008 р.,